

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1976/77:6

med anledning av motioner om rätt till sjukersättning för retroaktiv inkomst

Motionerna

I motionen 1975/76:558 av herr Wachtmeister i Staffanstorp (m) och fru Troedsson (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär sådant förslag till ändring av gällande bestämmelser för beräkning av sjukpenninggrundande inkomst att sjukpenningförhöjning kan utbetalas retroaktivt.

I motionen 1975/76:1203 av herr Olsson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen uttalar sig för en sådan ändring i gällande sjukförsäkringsregler, att i förekommande fall retroaktiv sjukersättning skall kunna utbetalas i samband med avslutade avtalsrörelser, enligt vad i motionen förordats.

I motionerna framförs kritik mot att sjukpenningen, främst under avtalsår och då i synnerhet vid långt utdragna löneförhandlingar, inte står i relation till det verkliga inkomstbortfallet utan till en för ett år framåt beräknad inkomst där ingen hänsyn tas till förväntade löneökningar. I motionen 558, vari även påpekas att felaktig sjukpenning leder till felaktig tilläggs pension, föreslår motionärerna att en reglering av utbetald sjukpenning under ett år bör ske i samband med taxeringen av samma års inkomst.

Gällande bestämmelser

Bestämmelserna som sjukpenning vid sjukdom återfinns i 3 kap. lagen om allmän försäkring (AFL). Enligt dessa bestämmelser äger hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad rätt till sjukpenning vid sjukdom, som försakat förlust av arbetsförmågan med minst hälften, om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till minst fyratusenfemhundra kronor. Samma rätt tillkommer vissa hemsarbetande utan inkomst till nämnda belopp (s. k. hemmakeförsäkring).

Den sjukpenninggrundande inkomsten motsvarar den inkomst i penningar eller vissa naturaförmåner som den försäkrade kan antas för år räknat komma att tills vidare åtnjuta av eget arbete, antingen på grund av anställning eller genom annat förvärvsarbete. Inkomsten, som avrundas till närmaste hundratal kronor, fastställs av försäkringskassan med ledning av olika föreliggande uppgifter om den försäkrade och efter förfrågan hos denne eller arbetsgivaren om den framtida beräknade årsinkomsten. Vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten bortses från inkomst överstigande sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet.

När ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpen-

ningens storlek kommit till försäkringskassans kännedom skall kassan ompröva tidigare beslut om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen samt i förekommande fall fastställa ny sjukpenninggrundande inkomst. Ändring i sjukpenningförmånen sker därvid inte förrän trettio dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen.

Hel sjukpenning utgör – bortsett från sjukpenning från hemmamakeförsäkringen – för dag nittio procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med trehundra sextio fem.

Sjukpenning kan förutom vid sjukdom utgå i form av föräldrapenning – lägst 25 kronor per dag – när förälder avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse eller för tillfällig vård av sjukt barn under 10 år. Föräldrapenning tillkommer också foster- och adoptivföräldrar. Ersättningstiden vid barns födelse är högst 210 dagar.

Tidigare riksdagsbehandling

Socialförsäkringsutskottet behandlade i sitt betänkande SfU 1975:8 två motioner som syftade till att göra det möjligt att i efterhand justera utbetalad sjukpenning, främst vid retroaktiva löneökningar. I betänkandet lämnade utskottet en redogörelse för olika metoder som i samband med sjukförsäkringens uppbyggnad undersökts för att sätta sjukpenningen i relation till inkomsten. Utskottet hänvisar till nämnda redogörelse. Motionerna avstyrktes av ett enhälligt utskott med hänvisning till att sjukpenningens utformning i samband med sjukpenningomläggningen fr. o. m. den 1 januari 1974 varit föremål för en omfattande översyn. Utskottet framhöll också att de avtal om generella, delvis retroaktiva, löneökningar som med ett eller flera års mellanrum ingås mellan arbetsmarknadens parter omfattar majoriteten av landets löntagare och att en retroaktiv sjukpenning skulle förutsätta att försäkringskassorna individuellt för varje försäkrad undersökte vilken generell höjning av inkomsten som utgått retroaktivt och det antal dagar för vilka sjukpenning utbetalats under den period den retroaktiva löneökningen avser. De relativt begränsade fördelar som ett sådant system kunde innebära för de försäkrade fann utskottet inte stå i rimlig proportion till det administrativa merarbete som det måste antas medföra. En ordning med nuvarande beräkning av sjukpenninggrundande inkomst kombinerad med en slutjustering i anslutning till den på inkomståret följande taxeringen ansåg utskottet vara förenad med avsevärda administrativa svårigheter inte minst därigenom att den sjukpenninggrundande inkomsten, om arbets- och inkomstförändringar skett under ett kalenderår, inte grundar sig enbart på inkomsten under kalenderåret utan också på inkomsten ett år efter inkomständringen. Deklarationen däremot, framhöll utskottet, grundar sig nästan alltid på inkomsten under ett kalenderår. I de fall sjukpenningen inte överensstämde med inkomsten skulle det därför bli nödvändigt att undersöka om och när under året inkomständring skett och om sjukpenning

utgått före eller efter inkomständringen. Den slutliga justeringen i anslutning till taxeringen skulle medföra att den försäkrade antingen fick ytterligare skattepliktiga sjukpenningbelopp eller att han måste betala tillbaka redan beskattade och deklarerade belopp och att justeringar därefter fick företas i självdeklarationerna antingen av taxeringsnämnderna eller av de skattskyldiga i påföljande års deklaration. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

Sjukpenning från sjukförsäkringen utgår, utom i fall som omfattas av den s. k. hemmamekaförsäkringen, i förhållande till den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Hel sjukpenning utgör för dag räknat 90 % av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten delad med trehundra-sextiofem. För att sjukpenningen så nära som möjligt skall ansluta sig till inkomstförlusten på grund av sjukdomen beräknas den sjukpenninggrundande inkomsten på grundval av vad den försäkrade kan antas för år räknat komma att tills vidare åtnjuta av eget arbete. Om den försäkrades arbets- och inkomstförhållanden ändras, fastställs ny sjukpenninggrundande inkomst på grundval av den nya beräknade årsinkomsten. Ändring av sjukpenningen sker därefter först 30 dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen. Bestämmelserna vid inkomständring gäller även för sjukpenning i form av föräldrapenning.

I motionerna påtalas de ekonomiska förluster som vid retroaktiva löneutbetalningar kan drabba personer, vilka uppburit sjukpenning under den tid den retroaktiva lönen avser. Motionärerna i motionen 1203 vill att riksdagen skall uttala sig för att även sjukpenningen skall kunna ändras retroaktivt vid sådana tillfällen, medan motionärerna i motionen 558 har ett längre gående yrkande. De vill att riksdagen begär förslag till bestämmelser av innebörd att sjukpenningförhöjning kan utbetalas retroaktivt och de föreslår att man i samband med inkomsttaxeringen skall företa en allmän kontroll av att rätt sjukpenning utbetalats under inkomståret och i samband därmed företa rättelser av utbetalda sjukpenningar.

Enligt vad utskottet erfarit har riks-försäkringsverket uppmärksammat de av motionärerna påtalade problemen med för låga sjukpenningar i samband med försenade avtalsrörelser. Verket har därför tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att undersöka vilka möjligheter det finns att kompensera inkomstförluster i sådana fall. Avsikten är att förslag i frågan skall lämnas inom sådan tid att ändringar av den art som avses i motionen 1203 blir möjliga efter nu pågående avtalsrörelses slut. Härigenom får motionen 1203 anses besvarad. Någon riksdagens åtgärd med anledning av densamma är därför inte påkallad.

Vad härefter angår förslaget i motionen 558 om en justering av utbetalda sjukpenningar i anslutning till inkomsttaxeringen vill utskottet erinra om att en motion med samma yrkande enhälligt avstyrktes av utskottet vid

1975 års riksmöte (SfU 1975:8). De skäl av administrativ art som utskottet därvid åberopade mot ett genomförande av ett sådant förslag har redovisats i inledningen till detta betänkande och äger enligt utskottets mening alltjämt i hög grad giltighet.

På grund härav och då syftet med motionen 558 till huvudsaklig del får anses tillgodosett genom den översyn som pågår inom riks försäkringsverket avstyrker utskottet bifall även till denna motion.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1975/76:558 och 1975/76:1203.

Stockholm den 9 november 1976

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: herrar Aspling (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), fröken Bergström (fp), fru Håvik* (s), herrar Åkerlind (m), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro* (c), Lindström (s), Andersson i Edsbro (c), Nilsson i Norrköping (s), fru Andersson i Täby* (c) och fru Hedvall (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.